

linguæ, pedi, brachio peculiarem molestiam dæmon inferat, ibi eum resistere probabile est.

V. Signa quibus enervamenti, seu arreptitii, & dæmoniaci cognosci valent, plura sunt. 1. si peregrinus linguis loquantur. 2. si occulta revelent, & secreta quæ humanam facultatem excedunt, & nulla virtute naturali sciri valent. 3. stupor omnium membrorum. 4. terribilis & trucidantem vultus. 5. vires ingentes, quæ humanas excedunt. 6. vox inusitata. 7. dum enervamentum profert nomen JESU renuit. 8. dum enervamentum conturbatur, quando ministri exorcismos peragunt. Quamquam hæc postrema signa separatim certa non sint, conjuncta tamen cum primis certitudinem parant.

VI. Arma quæ adhibere exorcista debet in expellendo dæmone, sunt sequentia. 1. scuto vivæ fidei se munit minister. 2. spem erigat. 3. caritatem accendat. 4. iuges preces præmittat. 5. divinum auxilium imploret. Istis quoque armis munit enervamentum studet. His præsidis instructus impavido, & audenti animo bellum adversus nequissimum hostem aggreditur. Præcipiat dæmoni ut à torquendo enervamento desistat. Interrogat de iis quæ ad ejusdem expulsionem conducere judicabit. Caveatne quicquam interroget quod ad expulsionem necessarium non fuerit. Non permittat ut dæmon loquatur præter ea quæ necessaria sunt.

VII. Signa egressus dæmonum è corpore enervamenti varia sunt; nullum tamen certum, & infallibile. Signum quod verissimum reputatur, est, si obsessus multos dies, & longum tempus nihil incommodi patiatur. Egressum dæmonis è corporibus comitari solent hæc signa. Aspectus hominis nigri, cani, hirci, mulcæ, formicæ, ingens vomitus, halitus fetidus, magni ejulatus, clamores resonantes, timor inusitatus, in terram collisio, ac desectio enervamenti, ut habetur Marc. 9. *Exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus.* Hæc signa aliqualem egressus probabilitatem ingerunt, fallere tamen possunt.

DISSERTATIO II.

De Honorandis parentibus.

CAPUT I.

Propositiões damnatæ, & laxæ.

I. **L**icitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas. 14. Innoc. XI.

II. **L**icitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate parato propter ingentes divitias inde hæreditate consecutas. 15. Innoc. XI.

III. **A**lii contra affirmant, immunem esse tunc à culpa gravi illum qui parentibus suis exoptat mortem ob bonum aliquod temporale, ipsi inde securum, nempe ut quamprimum in hæreditatem succedat, vel ut liberetur à

dura eorum custodia. Quia hujusmodi desiderium de morte parentum tunc non tam est deo siderium de malo illorum, quam de bono inde secururo: ergo non habet malitiam peccati, cum illam habere non possit, nisi finis illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Leander à SS. Sacram. tr. 1. disp. 2. q. 4. Castropalaus, & alii.

IV. **L**icet matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nuptui tradere. Et idem esse dicunt, si ob illarum causam, male tractaretur à marito posset illarum mortem optare, ut ab illo damno liberetur. Castropalaus tom. 1. tr. 6. disp. 4. punct. 1. n. 2.

V. **A**n cum indignis possint filii licite con- trahere, patre, vel genitrice dissentiente? Fateor probable esse, ac tutum quod possint. Tamburinus lib. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 5.

VI. **F**ilius ut eligat maritimum suum, esse consulere parentes tenetur, nisi causa iusta illum excuset; non tamen tenetur eorum ac- queiescere consilio, etiam sine illa. Torrecilla tom. 1. Sum. tr. 3. disp. 2. sect. 1. num. 29. fol. 348. Diana, & alii.

VII. **E**ti parentes tenentur corrigere, & diligere filios, & dominos servos, non ita filios, multos suos. Torrecilla tom. 1. Sum. tr. 5. p. 2. c. 13. n. 41. fol. 699. Sanchez, & alii.

CAPUT II.

De Pietate filiorum in parentibus.

Preceptum honorandi parentes his verbis expressum Exod. 20. est: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sit longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.* Qui non genuerunt secundum Deum, patris nomen sibi jure vindicant. Deinde Pastores, & Sacerdotes, qui sacramentorum administratione ad vitam æternam nos regenerant, ut 1. Cor. 4. loquitur S. Paulus. *In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.* Succedunt qui jus civile moderantur, ut Principes, & Magistratus Reipublice administratores. Tandem tutores, & curatores.

II. **P**eculiaris virtus, qua parentes honoramus pietas est, quæ culque istas personas, ordine servato, veneratur. Officia quæ parentibus debentur, plura sunt. Primum amore summo post Deum prosequi illos debemus. Secundum officium honorem exhibet. Tertium officium est obedientia, qua illorum mandatis parere astringimur. Quartum officium est supplicia illis ferre tum in spiritualibus, pro illorum precibus Deo ostendendo, tum in temporalibus, necessariis, iis congrua alimenta subministrando. Si in lege evangelica ignorantibus sint, instrui: si in peccatis sordescant, corrigi summa reverentia debeat; si penuria laborant, adjuvandi sunt; si ægrotant, interveniendum illis est.

III. **Q**UÆST. I. Peccantne filii contra hoc preceptum, si parentibus damnam grave desiderant? RESP. Hoc mandat præcipit dilectionem tum internam, tum externam, & simul odium

odium prohibet. Quare peccant mortaliter contra hoc mandat, nedum contra præceptum proximam diligendi, & odio non habendi, filii qui mortem, infamiam, aliudve grave malum parentibus desiderant.

IV. **Q**UÆST. II. *Quid dicendum de opinione Leanderi, & plurium aliorum Casuistarum iniquitatum, posse filium ob finem atque hæreditatem mortem exoptare parentibus?* RESP. Leander à SS. Sacram. tr. 1. disp. 2. q. 4. post relatam communem Theologorum sententiam adversus tantam impietatem hæc scribit. *Alii contra affirmant, immunem esse tunc à gravi culpa illum qui parentibus suis exoptat mortem ob bonum aliquod temporale ipsi inde securum, nempe ut quatuor primum in hæreditatem succedat, vel ut liberetur à dura eorum custodia.* Quia hujusmodi desiderium de morte parentum, tunc non tam est desiderium de malo illorum, quam de bono inde secururo: ergo non habet malitiam peccati, cum illam habere non possit, nisi finis illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Sic tenet Castropalaus tom. 1. tr. 6. disp. 4. de Cor. punct. 1. num. 2. qui citat pro se Emmanuelem Sa verb. Charit. num. 8. Azorium 1. p. lib. 3. cap. 12. quest. 2. Bonacinam dispo. 3. quest. 4. punct. ult. & Joannem Sanchez disp. 2. num. 9.

V. **E**xpositis his duabus oppositis sententiis, sic concludit P. Leander. *Sed ego respondeo, dicendum, quod ex his duabus sententiis prima fit valde probabilis; secunda vero non minus: & quia favorabilior est penitentibus, illa in casu occurrat, ne in peccatum ex fragilitate irruant, est eis CONSULENDA.* Adeoque dico, quod si quis ABSOLUTE desideret in hunc modum: Exopto, & cupio mortem patris mei, non ut malum patris mei est, sed ut bonum meum, seu ex causa mei boni, nimirum quia ex illius morte ego ejus hæreditatem adibo: tunc sic exoptans minime peccet mortaliter: quia tale desiderium est de bono fine, non de malo. Sic sentit Thomas Tamburinus, secutus Palaum lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 3. art. 31. & alii Doctores.

VI. **T**om. 4. Theol. Christi pag. 206. scripsit hæc verba. *Hæc sunt monstra, & porrius universa ethnicorum morali Philosophia nec leve vitium occurrit. En Probabilissimi abortivos fetus: en inaudita laxitatis commenta.* Has phrasas, & exclamationes acuti censores in quodam libello supplicii, tamquam immane crimen produxerunt, alto silentio sententia, contra hanc invectionem est, compressa. Porro transcripta sententia pejor est hæc ab Innoc. XI. præscripta: *Licitum est absolute à desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* Detestabilior insuper est Leanderi, & aliorum doctrina, qua asserit licitum esse cupere mortem patris non modo

adeundæ hereditatis, verum etiam vitandæ se- verioris educationis causa. Immo addunt, hæc doctrinam consulentiam penitentibus esse. Dicant quævis censores humanissimi, num submissa voce, & languido filio refellenda hæc laxitatis paradoxa sint? Venit nobis ergo erit vocem extollere contra doctrinam ab Ecclesia damnatam, immò ipsa damnata immaniorum? Casuiste illi, qui doctrinam, & communi sensui, & pietati naturali erga parentes evidenter oppositam docent, digne sunt ut à Confessariis legantur tanquam directores, & magistri spiritualis regiminis? Si contra prima principia lumine naturali nota adeo turpiter errant, quanto gravius errabunt in questionibus obscuris, & implexis? Censores, qui me accusantur, quod se- verius invectiones sim adversus doctrinam scandalis plenissimam, caveant ne aniam peribant aliiis credendi illos præstatam doctrinam amare. Negant? Cur ergo iustissimam censuram criminati sunt? Provoco censors ut quid simile in universa sapientum ethnicorum Philosophia reperiant. Injuria ergo summo non accusant, quod occasione data, laxissimas opiniones quorumdam Casuistarum vehementi filio detestandas exhibeamus.

VII. **F**ilii qui deliberato animo, & frequenter parentes torvis oculis spectant, peccant mortaliter; secus si casu fortuito, & inopinato id agant. Quoniam præceptum honorandi parentes non modo interiorum, sed etiam exteriorum benevolentiam, & reverentiam præcipit. Qui parentes, vel leviter percussit, graviter peccant: quoniam licet percussio in se levis sit, tamen inflicta parentibus enormis evadit. Immo minax brachii elatio potest esse letalis, quia gravem prodit contemptum. Licitum filius est à parentibus injunctæ percussio cum moderamine inculpate tutelæ se defendere. Filii qui deliberato animo patri maledicunt, graviter peccant. *Qui maledixerit patri suo, morte morietur: Levit. 20.*

VIII. **F**ilii nequeunt accusare parentes de aliquo crimine apud iudices, hæreos crimine excepto, & crimine in patriam. Qua de re hæc scribit lib. 3. de Offic. c. 9. Cicero. *Quid si pater sua expilet, cuniculos agat in ararium? Indicere magistratibus filius? Ne fas id quidem est: quin etiam defendat patrem, si arguatur. Non igitur patria prestat omnibus officii? Immo vero. Sed ipsi patria conducit pios habere filios in parentes. Quid, si tyrannidem occupare, si patriam prodere conabitur pater? Si libitum filius? Immo vero obsecrabit patrem ne id faciat. Si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiam ad extremum, si ad venientem patriæ res spectabit, patriam salutem anteponet salutis patriæ. En quam enucleatæ ethnici naturæ mandatum explicent. Etiam de his criminibus, admonendus primum pater est, exorandusque. Si inuicilis fuerit admonitio, & deprecatio, solvendum silentium est.*

festam. Peccare matres istas, quæ nulla alia præter causam nobilitatis, & commodi ductæ aliis feminis lactandos filios tradunt, mihi certum est. Gradum vero culpæ levis, aut gravis ignoro. Causæ excusantes à culpa sunt imbecillitas matris, paupertas, mamillarum siccitas. Frequentissimè matres lactare filios negligunt, ut venustiores conserventur, & veneri liberius indulgeant. Quare mitandum non est, si filii communiter dissoluti sint. Plantæ ipsæ, si in asperius solum transferantur, si oleastris silvestribus infertantur, si agni ovium capris lactandi tradantur, deteriores evadunt.

IX. Mater, quæ ex aliqua justa causa nequit lactare filios, graviter peccat, si negligat bonam querere nutricem, quando tamen gravis sit officiantia. Quando lactare mater nequit filium, pater tenetur expensas facere, & nutricem conducere.

X. Dotare filiam pater astringitur, quia dos succedit loco alimentorum. Si indigno nubere velit, & minor sit viginti quinque annorum, non tenetur pater dotem dare; si viginti quinque annorum major sit, dotem præbere astringitur pater, etiam si indigno nubat: quia culpæ patris vertitur, quod indignum ducat sponsum: si enim tempore congruo illam nuptui tradidisset, dignum fore sponsum duxisset.

XI. QUÆST. V. *Occurrunt causa cur pater denegare filii alimenta queat?* RESP. Quas ob causas exheredare pater filios valet, potest & alimenta statui congrua denegare. Alimenta verò necessaria ad naturæ sustentationem nunquam denegari valent, cum nunquam licitum sit quemquam interire. Quatuordecim autem numerantur causæ ob quas exheredare pater filios potest. 1. Si filius manus violentas in patrem injecerit. 2. Si verba judicis sententia injuriosa protulerit in patrem. 3. Si in judicio patrem, matremve accusaverit, excepta patriæ prodicione, vel hæresis delicto. 4. Si filius veneficus sit, aut cum veneficis conversetur. 5. Si parentum vitæ insidias filius struxerit. 6. Si patris uxorem, aut concubinam cognoverit. 7. Si delatione filii in judicio facta grave dispendium pater experitus sit. 8. Si pro patre noluerit filius fidejubere. 9. Si patrem, aut matrem impederit testamentum condere. 10. Si filius cum mimis, & arenaris, qui pacto pretio has artes exercent, societatem inierit. 11. Si patrem, matremve amantem curare filius neglexerit. 12. Si filia nubere, patre dotem præbente, recusaverit, ut luxuriosam vitam ducat. 13. Si captivos parentes redimere contempserit filius. 14. Si à fide catholica filius desceverit. Hæc quatuordecim causæ in *Authentica* Justiniani recensentur.

CAPUT V.

De obligatione mariti erga uxorem, & uxoris erga maritum; & mutuo fratrum, & sororum debito.

I. QUÆST. UNIC. *Tenetur maritus alimenta uxori præbere?* RESP. Affirmative omnes, etiam quando sine dote liberè eam duxit. Si verò uxor promissam dotem solvere negligat, suspendere maritus alimenta valet. Quando uxor sine justa causa à marito recedit, non tenetur maritus alimenta subministrare. Si verò maritus in causa fuerit cur recesserit, tunc eam alere astringitur. Mulieri adulteræ non astringitur maritus alimenta dare in foro interiori. In foro verò exteriori eidem denegare alimenta nequit; usquequàm constitit iudicis sententia eam esse adulteram.

II. Maritus tenetur cum uxore cohabitare, cum in hunc finem institutum matrimonium sit, ut conjuges prolem generent. Ad generationem autem necessaria est cohabitatio. Plures tamen occurrere causæ valent cur hæc suspensio cohabitatio possit. 1. Consensus mutuus. 2. Exilium iudicis sententia præscriptum. 3. Bellum Principis mandato susceptum. 4. Brevis peregrinatio. Denique cum vir mulieris sit caput, debet maritus curare ut uxor christiæ professionis munia impleat, ut promissionem in Baptismo Deo factam renuntiandi mundi pompis servet. Si mariti obedientes uxores avent, continuo ad ingrediuntur propriam domum in ordinem redigant, intra modicæ & subjectionis regulas coercant. Si initio vel tantillum habenas laxent, jacta alea est.

III. Honorem, & obedientiam debent maritis suis uxores, peccantque dum illorum mandatis refragantur, quibus vetant vanos ornatus, & incompósitos mores. Insuper præterea marito uxor tenetur in domus regimine, & ægrostanti marito suppetias ferre. Peccaret uxor, quæ cohabitare cum marito, aut maritum alio commigrantem sequi recularat, nisi pactum ante matrimonium præcesserit non mutandi domicilium. Si tamen infirmitatis causa mutare celum maritus cogit, si in exilium agatur, sequi eum uxor astringitur, etiam si pactum præcesserit. Cum gravi tamen sanitatis detrimento non astringitur uxor maritum sequi, neque ei debitum reddere: neque maritum vagum, si ante matrimonium non vagabatur, sequi uxor astringitur. Maritum pauperem debet uxor alere, cum abundat bonis dotalibus, vel paraphernalibus. Stimuliter si maritus debita contraxit ut uxorem aleret, defuncto marito solvere hæc debita uxor debet. Secus si maritus, cum debita contraxit, dives erat. Tunc enim tenebatur uxorem alere.

IV. In gravi necessitate tenetur frater fratri providere, & multo magis forori, quam dotare etiam juxta vires debet. Frater succedit fratri ab intestato, jus autem succedendi in hereditate comparatur juri præbendi alimenta. Hoc

in-

intelligitur, cum fratres ab eodem patre geniti sunt: si sint tantum uterini, tunc frater alere fratrem, & sororem debet in gravi necessitate; hanc vero dotare non astringitur.

V. Clericus beneficiatus potest in gravi necessitate alimenta præbere fratribus, & sororibus ex fructibus beneficii, quos in pauperes erogare debet. Fratres autem pauperes præferri aliis pauperibus debent. Fratres in bonorum partitione debent omnia bona in commune accervum conferre, si cum aliis portionem habere velint, iis tamen exceptis quæ aliquo peculiari jure unus fratrum possidet.

CAPUT VI.

De Officiis Ecclesiasticorum, & Principum erga subditos; & istorum erga suos Superiores cultu, & obsequio. Item de servorum debito erga dominos, & istorum in servos, & famulos.

I. PARENTUM nomine potissimum spiritualis Pastores, Parochi, Prælati, Episcopi, Sacerdotes, & Magistri veniunt. Nec refert quod istorum aliqui mali sint: quoniam ratione dignitatis, & gradus parentum loco habentur, & eorum dignitatis honor, cultus, & obsequium debetur. Illi autem verbo, & exemplo instruere fideles debent, & cælesti veritatis pabulo alere: à vitis, quoad possunt, revocare, & in virtutis semitam redigere. Si exigere reverentiæ, & obsequii tributum velint, parentum spiritualium officia ipsi obeant.

II. Principum officium est subditorum pacem, & tranquillitatem fovere, Ecclesiam defendere, justitiam administrare, viduas, pupillosque protegere, dignioribus gradus, & dignitates exercendas distribuere.

III. Subditorum erga Principem officia sunt honor, reverentia, & obedientia, ut divinx Scripturæ, & jus ipsum naturale clamant. Inquit enim *epist. 1. cap. 2. S. Petrus: Subjetti igitur estote omni humane creaturæ propter Deum... Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discitis.*

IV. Triplex est servitus, naturalis, legalis, & conductiva. Naturalis est ea, qua voluntaria deditione imbecilliores fortioribus subjiciuntur, ut ab eisdem regantur, gubernentur, & defendantur. Legalis legitime invecita est, & hæc homines subjiciuntur dominis in eorum utilitatem, & commodum. Conductiva ea est qua homines conducuntur ad certas operas faciendas. Prima nullam jus in personam, sive in actiones includit; secunda tum in personam, tum in actionem jus præbet; tertia in operas locatas tantum.

V. Servi juxta bello capti fugam arripere jure valent, quamquam aliqui negent. Quoniam jus gentium, vi cuius invecita servitus ista est, hanc adjecit conditionem, ut cuique liberum sit fugam arripere, si possit. Accedit praxis universalis, & nationum consensus. Advertunt tamen istius sententiæ Theologi, tunc licitam fugam

esse cum libertatem acquirere, & in patriam se recipere servi queant.

VI. Urgente necessitate licita est servitus titulo venditionis. Qui enim suæ libertatis dominus est, eam justam ob causam vendere jure valet. Quare nemo licitum est lucræ causa seipsum vendere: neque pater vendere filium potest ut lucretur, sed solum ut seipsum indemnem servet ab aliquo gravi imminenti periculo. Qui à se, vel à parentibus venditus legitime est, arripere fugam nullo modo valet, ut omnes docent, quia justum contractum violaret, & ad restitutionem teneretur. Nativitas legitimis servitutis titulus est. Natus ex matre serva, servus evadit, etiam si pater liber sit: quia partus sequitur ventrem.

VII. Vita, & mors servorum non est in arbitrio dominorum constituta. Solus enim Deus vita, ac mortis Dominus est. Romanis licita erat servorum occisio; sed legitime coercita illorum potestas fuit. Moderatè eosdem punire, in carcerem detinere ne fugiant, queunt. Dominus occidens servum tenetur recompensare hereditibus interfecti damnum quod passus fuit. Domini servis alimenta tum corporalia, tum spiritualia præbere debent, ut omnes affirmant.

VIII. QUÆST. UNIC. *Servi tenentur commitari dominis ad fornicandum?* RESP. Opinio affirmans falsa est, & laxa. Servi honorare dominos, revereri, & illis obedire tenentur in omnibus, quæ non repugnant divinx legi; in his vero quæ repugnant, obedire non possunt. Debent dominorum bona ex justitia custodire. Quidquid acquirunt servi, acquirunt dominis suis.

IX. Domini solvere salarium famulis debent, quando famularum impleverint. Famulis, qui locarunt industriam per annum, si intra hoc temporis spatium ægrotent, non tenetur dominus solvere salarium pro tempore quo famulus ægrotavit: si ante annum expletum famulus libere discedat, & dominus revera patiatur ob talem discessum detrimentum, potest compensationem repetere; si nullum habeat detrimentum, salarium solvat pro tempore quo laboravit. Domini solvere mercedem famulis tenentur juxta quantitatem, & qualitatem laboris secundum communem existimationem, etiam si pactum deducta merces non sit. Neque assignari præfixa justæ mercedis regula potest. Sed praxis, & consuetudo consulari debent. Si domini minus solvant quam merentur famuli, ad restitutionem tenentur. Domini, qui famulum conductum ad annum absque justa causa ante completum annum dimittit, tenetur integram mercedem solvere, quia famulus ob talem expulsiōnem grave patitur damnum. Et etiam si damnum per accidens non subiret famulus, semper dominus iniustitiam crimen paratret. Peccant domini, si impediunt ne famuli contrahant matrimonium.

CAPUT III.

De Obedientia filiorum parentibus debita.

I. **Q**UÆST. I. *Quæ sunt præcipua officia quæ præcipere parentibus filiis valent, & in quibus obediæ filii parentibus debent?* RESP. Potissima sunt ut à peccatis abstinant, ut ludos sortis & pecuniaris evitent, ut prava consilia fugiant, & maximè mulierum familiarem conversationem, ut pompas, luxum, & factum devicent, ut legem Dei observent, preces recitent, Ecclesiam frequentent, & Christiani officia exactè obeant: ut artem convenientem addiscant, ut de bonis patris absque licentia non disponant: ne multa, filii tenentur obedire parentibus in iis omnibus, quæ aut animi, Dei que cultum, aut civile regimen spectant. Antequam autem filius gravem culpæ damnetur, plura spectanda sunt, præsertim materiæ gravitas, & patris deliberatum mandatum.

II. In rebus pravis filii obedire parentibus nec possunt, nec debent. Inquit enim Act. 5. S. Petrus: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus: & Christus Matth. c. 10. Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus.* Heinc parentibus dissuadentibus statum religiosum in regulari disciplina florentem, non tenentur filii obedire. Si verò parentes impediunt, non statum religiosum, sed ne hanc, aut illam Religionem collapsæ disciplinæ amplecterentur, & iacerent ut hanc, aut illam Religionem eligerent, in qua disciplina regularis viget; tunc parentibus bene moratis, & prudentibus obedire filii debent. Immo felices filii quibus tales Deus parentes concessit. Et quamvis parentes nequeant à statu religioso filios retrahere, possunt tamen, immò tenentur parentes expendere, num Ordo quem ingredi filius deliberat, servet disciplinam propriæ professionis, morumque sanctitate fulgeat: & tunc confirmare filios in vocatione debent. Si contra res se habeat, instruant filios ut exactæ disciplinæ Religionem seligant. Væ parentibus illis, qui ut familiam exonerent, curant ut filii indiscriminatim quamcumque Religionem ingrediuntur.

III. **Q**UÆST. II. *Possuntne filii, invito parentibus, licite matrimonio inire?* RESP. Si sponsi sint eisdem conditionis, Salmanticensis cum aliis contendunt peccare dumtaxat venialitè filios, si inconsultis parentibus, & invitis nuptias celebrent. Quam opinionem rejiciendam puto. Liberi sunt filii in matrimonio contrahendo; ac liberi non sunt à præcepto colendi parentes. Matrimonium est maximum familiæ negotium, & tam grave negotium peragere inconsulto patre filius poterit? Peccant mortalitè filii hoc in casu, quia in re gravissima contemnunt parentes. Peccant parentes, si ab honestis nuptiis filios retrahant. Laxior est doctrina quæ asserit, nec tunc peccare mortalitè filios, cum inconsultis parentibus indignam sponfam ducunt. Sed nimis laxam opinionem communiter Theologi improbant.

IV. **Q**UÆST. III. *Peccantne filii qui parentes abducunt ne testamentum condant?* RESP. Adfirmant communiter Theologi. Letalis culpæ rei filii sunt qui avertere parentes student ne de bonis propria industria partem disponant, ne pia legata pauperibus distribuant. Peccant quoque parentes, qui nullo filiorum respectu habito, extraneis patrimonium distribuunt, & in piis legatis designandis nimis excederent cum filiorum detrimento. Advertendum tamen, quod non rarò parentes incertis debitis obstricti sunt, & quod multa debeant quæ veris restituere dominis nequiverit, aut noluerunt, dum sani erant: idcirco instante mortis articulo, ut suscipiant instantiæ, & iustitiæ onera solvant, plura bona pauperibus, aut piis locis legant. Quare cauti filii esse debent in abducendis parentibus à piis elemosynis. Carent dumtaxat ut doctos, probosque Theologos consulant.

V. **Q**UÆST. IV. *Quid in necessitate corporali parentibus præstare filii debeant?* RESP. Parentibus gravi necessitate pressis alimenta exhibere filii tenentur, naturæ jure eos ad id astringentes. Non tenentur filii Religionem egredi, ut parentibus gravi necessitate pressis succurrant, quia Deo dicant, & consecrati sunt, ut 2. 2. 2. 101. 4. ad 4. S. Thomas docet. Debent tamen ex Superiorum licentia omnem adhibere industriam ut eisdem suppetias ferant.

VI. Filii habens liberos, & parentes in extrema necessitate constitutos, prius parentibus quam filijs succurrere tenentur. Prius enim filius erga parentes, quam erga proprios filios debitum contraxit. Similiter parentes in extrema necessitate præferendi sunt creditoribus.

CAPUT IV.

De Officiis parentum in filiis.

I. **P**rimum omnium alere, educare, custodire, à malis præservare filios parentes debent. Legatur Catechismus Tridentinus par. 3. n. 21. de 4. Præcep. Potissimum instruire filios parentes debent in divinæ legis mandatis, fideique articulis, continentur in Dei amore, & proximi exercere eos debent. Communiter diligentes sunt tunc parentes, tunc Parochi in explicandis pueris fidei articulis; ac negligentes ut plurimum esse solent in exponendis morum præceptis. Immo sin verbis, saltem praxi opposita vitia eosdem edocent. Caveant parentes ne filii jurationes superfluas, luxum, factum, superbiam, avaritiam, aliaque vitia ab ipsis addiscant.

II. Continuo ac rationis usum adepti pueri sunt, debent parentes explicare illidem verum sensum professionis quam in Baptismate ediderunt. Abrenuntio Satana, & omnibus pompis, & operibus ejus. Quæ sint pompæ istæ exponere debent. Sunt autem theatra, comediæ, choreæ, vanus & impudicus vestitus, & opera omnia quæ referri in Dei gloriam nequeunt. Eos edocent

ceant natos esse ut Deum ament, ut vitam suam ad vitam Christi crucifixi conforment. Quos præcipit, & prædesinat conformes fieri imaginis Filii sui. Non posse eos duobus dominis servire, Christo nempe, & mundo; sed alterutrum habere odio debent. Imprimant in eorundem animis vitam hanc campum esse continui prælii adversus diabolum, mundum, & propriam carnem, & sensus theatrum, & scenam brevissimè duraturam, in qua nos Deus constituit tanquam milites in vivo & ardenti bello, ut hostium victoria regnum æternum indispicantur; huc omnia studia nostra dirigere debere. Hæc christiana Moralis imprimenda est in filiorum mentibus. Hic clavus perpetuo tundendus est, Fidei mysteria facillè addiscuntur, quia non incommodant; ac christiana Moralis, utpotè contraria carni, sanguini, & appetitionibus humanis, si hodiè addiscitur, cras desolatur: quia adversus hanc christianam Moralem hostes, caro scilicet, mundus, & demones, incredibilis impetu belligerant: idcirco instaurare continentem renovare. Studia ergo & diligentiam omnem huc conferant parentes, & Parochi, ut legis præcepta, & sinceram Christianissimi professionem filios doceant. Parentes, & Parochi in hac instructione negligentes peccant in Deum, in Republicam, in societatem, in naturam ipsam.

III. Curare deinde parentes debent ut eas artes, & disciplinas addiscant filii, quæ proprio statui convenient. Illos instruant ut in statu eligendo Deum consulant, & continuis precibus ab eodem postulent lumen, & gratiam illum statum eligendi in quo facilius salvas facere proprias animas queant. Caveant parentes ne impedimenta filijs apponant in status electione, dummodò prudentis, & docti, probique viri consilio approbata electio sit.

IV. Insuper parentes non verbis modo, verum etiam virga corrigere, & punire filios suos tenentur, ut Scriptura divina Prov. 13. præscribit: *Qui parci virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit.* Et rursum cap. 22. *Stultitia colligata est in corde pueri, virga disciplinæ fugabit eam.* Moderatam virgam adhibeant parentes in pueritia filiorum; dum puberes evaserunt, & adolescenter, virga rationis, & instructionis utantur. Difficillima est filiorum educatio. Extrema, aut nimis familiaritatis, aut nimis severitatis declinanda sunt; sed mediam tenere viam arduum est. Donum educationis ferventi oratione à Deo petendum est. Corrigere, & moderatè verberare filios clericos parentes posse minoribus ordinibus initiatos, quia excommunicationem incurrant, docent omnes. Probabilis quoque & eisdem sacris ordinibus insignitis, gravi urgente causa, & solo correctionis studio, non temerè, neque ira percitis, posse parentes virga plectere filios suos, quin excommunicationem incurrant.

V. **Q**UÆST. I. *Quid nomine alimentorum, quæ præbere filiis parentes debent, intelligitur?* RESP.

Jure naturæ pater filio alimenta præbere astringitur, utquædam sub patria potestate filius permanet. Nominè alimentorum intelliguntur victus, vestitus, & habitatio. Sub nomine victus, & vestitus veniunt quoque medicinz: item expensæ in artibus addiscendis, quæ proprio competunt statui, & in funere eorundem. Uxore quoque filiorum, quæ consentientibus parentibus libere duxerunt, alere parentes tenentur. Hæc alimenta præbere parentes debent juxta proprii status conditionem.

VI. **Q**UÆST. II. *Peccantne parentes, si filios suos alendos in hospitali exponant?* RESP. Si parentes alere filios suos queunt, mortalitè peccant, si eosdem nutriendos hospitali tradant; scilicet si eos alere nequirent sine gravissimo incommodo, & vitæ periculo. Peccant similiter parentes divites, qui ad evitandum matris infamiam filios illegitimos hospitali tradunt alendos, nisi solvant expensas. Et hoc in casu ad restitutionem tenentur: & hospitale, si parentes divites resciant, jure repetere expensas valet. Domini quoque tenentur alere servos suos, peccantque, si Ecclesiæ, aut alteri pio loco alendos exponant, cum ipsi eosdem alere queant. Peccant quoque divites quorum januis expositi infantes sunt, si aliorum januis exponerent: quia in tali necessitate omnes astringuntur elemosynam alimentorum erogare. Parentes qui exponunt filios suos, privantur potestate patriæ, & filii expositi liberi evadunt.

VII. **Q**UÆST. III. *Tenenturne pater alimenta dare filio naturali?* RESP. Filii alii sunt naturales tantum, qui extra matrimonium ex viro, & femina solutis, sed tempore conceptionis nubere simul volentibus procreati sunt. Legitimi & naturales ex matrimonio valido nascuntur, Spuri ex adulterio, & incestu, & sacrilego concubitu pariuntur. Legitimi denique, & non naturales dicuntur illi qui ex legitimo præcepto adopiuntur. Filios naturales alere parentes astringuntur, ut omnes docent: si filijs legitimis carent, instituire heredes naturales valent, nisi vetitum lege sit. Filios quoque spurios nutrire parentes tenentur. Quoniam hæc spurii macula non tollit cum ejusmodi filii naturales sint. Sæpius V. constitutionem edidit, qua veter spurios heredes instituire. Similiter filias spurias dotare astringitur. Filii Clericorum, vel Religiosorum alii à patre debent, quando pater vivit, si tamen is alere eos valet. Nam si Religiosus sit voto pauperatis ligatus, nihil habet de quo disponere queat. Onus alendi filios spurios primum incumbit patri, deinde matri.

VIII. **Q**UÆST. IV. *Tenenturne matres propria lacte filios alere?* RESP. Adfirmant omnes Christiani modo, verum etiam ethnici. Quare propriam professionem infamant christianæ matres, quæ aliis mulierculis filios lactandos tradunt. Recentiores plurimi docent, solam nobilitatem causam sufficientem esse cur matres traderent aliis mulieribus filios lactandos possint. Et cur hoc? Quia sic consuetudo obtinet. Hanc opinionem rejicio ut falsam, & legi naturæ infel-